

18.1.2007

Dnro 2107/4/05

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

PELASTUSLAITOKSEN TOIMINTA ALUKSEN UPPOAMISEN YHTEYDESSÄ

1 KANTELU

Kantelija pyysi eduskunnan oikeusasiamiehelle 12.7.2005 osoittamassaan kirjeessä oikeusasiamiestä tutkimaan Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen (jäljempänä pelastuslaitos) toimenpiteitä troolarin uppoamisen johdosta.

Kantelukirjoituksessaan kantelija arvosteli pelastuslaitosta siitä, ettei se reagoinut asiaankuuluvalla vakavuudella troolarin uppoamisesta mahdollisesti muille uppoamispaikan viereisellä väylällä liikkuville aluksille aiheutuvaan vaaraan. Kantelijan näkemyksen mukaan pelastuslaitoksen arvio tapahtuman kiireellisyydestä ja sen edellyttämistä toimenpiteistä oli virheellinen.

Lisäksi kantelija arvosteli kanssaan asioineiden pelastuslaitoksen virkamiesten asennoitumista tapahtumaan sekä pelastuslaitoksen menettelyä kieltäytyä lainaamasta hallussaan ollutta tehokasta pumppauskalustoa kantelijan käyttöön. Kantelija katsoo, ettei hän saanut perusteluja pelastuslaitoksen päätökselle olla lainaamatta pumppauskalustoa hänelle eikä sitä, kuka tai ketkä päätöksen olivat tehneet.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumista

Hankitusta selvityksestä ilmenee, että kantelussa tarkoitettu pelastustoimintaa koskeva tehtävänanto käynnistyi kantelijan ottaessa 14.6.2005 illalla yhteyttä Varsinais-Suomen pelastuslaitokseen pyytääkseen sieltä apua uponneen huvitroolari Alicen nostamiseksi. Kantelija oli saanut tiedon troolarin uppoamisesta laituripaikallaan 13.6.2005 n. klo 22.00 aikaan. Kantelijan mukaan uppoamisen syynä oli troolarin automaattipumpun sähkösaantiin liittyvän sulakkeen anastaminen telakan sulakekaapista. Tämän johdosta troolarin automaattipumppu oli lakannut toimimasta ja troolari oli uponnut.

Länsi-Suomen lääninhallituksen pelastusosaston antaman selvityksen mukaan vuorossa ollut pelastuslaitoksen palomestari oli 14.6.2005 tekemänsä tilannearvion perusteella katsonut, ettei tapahtuma edellyttänyt pelastuslaitokselta kiireellisiä toimenpiteitä eikä se ollut sellainen, että troolarin uppoaminen olisi aiheuttanut vaaraa ympäristölle.

Kantelukirjoituksesta ilmenee, että pelastuslaitoksen henkilöstöä oli saapunut 14.6.2005 n. klo 20.00 aikaan mukanaan kolme pumppua. Näitä ei ollut kuitenkaan vaikeuksitta saatu toimimaan ja nostoyritys oli jouduttu keskeyttämään. Ennen pelastuslaitoksen paikalle tuloa troolaria oli yritetty nostaa paikallisen meripelastusseuran pelastusaluksen pumpulla, mutta sen teho oli osoittautunut riittämättömäksi.

Palomestari oli kehottanut kantelijaa ottamaan yhteyttä Kaarinan vapaapalokuntaan, jolla oli pumppuja, joita voitaisiin käyttää troolarin nostoyrityksessä. Vapaapalokunta saapui paikalle 14.6.2005 n. klo 22. Pumppaustehon todettiin tällöinkin olevan riittämätön ja vapaapalokunta lupasi tulla seuraavana päivänä yrittämään troolarin nostamista uudelleen useamman pumpun avulla.

Vapaapalokunta oli saapunut 15.6.2005 uudelleen paikalle neljän moottoripumpun kanssa. Kuitenkin vain kaksi pumppua oli saatu toimimaan. Tästä syystä nostoyritys oli jouduttu keskeyttämään. Vapaapalokunta oli kehottanut kantelijaa pyytämään (uudelleen) apua pelastuslaitokselta, jolla tiedettiin olevan käytettävissään suurtehopumppu. Kantelija oli soittanut illalla tuolloin päivystäneelle palomestarille, joka ei ollut ottanut asiaa hoidettavakseen, koska hänen työvuoronsa oli päättymässä ennen suunniteltua pumppausajankohtaa.

Aamulla 17.6.2005 kantelija oli ottanut uudelleen yhteyttä työvuoronsa aloittaneeseen palomestariin, joka aikaisemmin tehtyyn tilannearvioon perustuen oli pitänyt asiaa kiireettömänä, eikä ollut ryhtynyt asiassa toimenpiteisiin. Kantelijaa oli tällöin neuvottu ottamaan yhteyttä pelastuslaitoksen tekniseen päällikköön. Lääninhallituksen lausunnossa todetun mukaan häntä ei ollut tavoitettu. Korjaamoesimies oli vastannut kantelijan puheluun ja päättänyt olla antamatta kalustoa hänen käyttöönsä, koska korjaamoesimies ei pitänyt tilannetta kiireellisenä. Kantelija oli samana päivänä saanut yhteyden aluepalopäällikköön, joka myös oli ollut sitä mieltä, ettei asia kiireettömänä kuulunut pelastuslaitokselle. Aluepalopäällikkö oli ilmoittanut asiasta aiemmin tavoitellulle tekniselle päällikölle, joka oli soittanut kantelijalle ja ilmoittanut niinkään, ettei asia kiireettömänä kuulunut pelastuslaitokselle.

Länsi-Suomen lääninhallituksen selvityksen johdosta antamassaan vastineessa kantelija katsoo, että pelastuslaitoksen tehtäviin kuuluu myös omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen sekä vahinkojen rajoittaminen ja seurausten lieventäminen. Uponneen troolarin nostamisessa oli kysymys juuri näiden tehtävien hoitamisesta. Kysymys oli kantelijan mukaan pumppausapua laajemmasta käsitteestä, pelastustehtävästä. Kun pelastuslaitos oli aloittanut jo troolarin nostamisen mutta sittemmin keskeyttänyt sen, oli pelastuslaitos

kantelijan mukaan "pakoillut vastuuta ja jättänyt homman kesken pesemällä siitä kätensä kokonaan".

Kantelija arvostelee myös pelastuslaitoksen asiasta tekemää tilannearviota virheelliseksi. Hän oli kertonut pelastuslaitoksen edustajalle troolarin uppoamispaikan sijainnista johtuvasta mahdollisesti aiheutuvasta vaarasta mm. muille laiturisiin kiinnitetyille aluksille sekä lähellä kulkevalle laivaväylälle. Mikäli pelastuslaitos olisi tehnyt erilaisen tilannearvion ja avustanut troolarin nostoyrityksessä vähintäänkin vuokraamalla kantelijalle suurtehopumpun, olisi aluksen lisävaurioilta välttytty. Kantelija katsoo troolarin uppoamispaikan olleen sellainen, että vaarana oli, että troolari olisi lähtenyt valumaan laivaväylälle ja aiheuttanut vaaran merenkululle. Lisäksi troolari oli ollut kiinnitettynä kelluvaan laiturisiin, jolle se olisi liikkeelle lähtiessään mahdollisesti aiheuttanut arvaamattomia vahinkoja, kuten myös kyseiseen laiturisiin kiinnitetyille muille aluksille. Lisäksi troolari olisi kantelijan mukaan väylälle valuessaan uponnut kokonaan pinnan alle, jolloin nosto-operaatio olisi vaikeutunut ja lisävahinkojen syntyminen olisi ollut todennäköistä.

Lisäksi kantelija kertoo kantelussaan ja vastineessaan kahdesta aikaisemmin Turussa tapahtuneesta aluksen uppoamisesta, joihin pelastuslaitos oli antanut nostoapua. Näihin tapahtumiin viitaten kantelija katsoo joutuneensa eriarvoiseen asemaan pelastuslaitoksen evätessä hänen avunpyyntönsä.

3.2

Selvitystä pelastusviranomaisten toimenpiteistä

3.2.1

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen selvitys

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen selvityksissä todetaan, että pelastuslaitoksen päivystävä palomestari sai 14.6.2005 ennen klo 20.00 puhelinsoiton uponneesta troolarista. Hänen uppoamispaikalla saamiensa tietojen mukaan ilmeni, että alus oli uponnut jo lähes vuorokautta aikaisemmin ja alusta oli yritetty tyhjentää mm. Meripelastusyhdistyksen aluksen pumppuilla tässä kuitenkaan onnistumatta. Uppoamispaikka oli tarkastettu ja todettu, että kohteesta – uponneesta troolarista – ei vapaudu ympäristölle haitallisia aineita. Suorittamansa arvioinnin jälkeen palomestari oli ilmoittanut kantelijalle, että asia ei enää kuulu pelastuslaitoksen tehtäviin ja että aluksen nostamisesta kannattaisi ottaa yhteys vakuutusyhtiöön sekä tarvittaessa alusten nostoihin erikoistuneisiin yrityksiin. Aluksen tyhjentämistä oli kuitenkin yritetty myös pelastuslaitoksen pumppukalustolla. Vuoto oli ollut kuitenkin niin suuri, että pumppujen teho ei riittänyt. Aluksen pumppaamista oli käynyt tekemässä myös Kaarinan vapaapalokunta, joka on yksi pelastuslaitoksen kanssa sopimuksen tehneistä sopimuspalokunnista. Selvityksessä todetaan, että päivystävän palomestarin tilannepaikalla 14.6.2005 tekemä arvio siitä, ettei aluksen nostaminen ole pelastuslain tarkoittama kiireellinen pelastustehtävä, eikä siten pelastuslaitokselle kuuluva tehtävä, on ollut oikea (Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen pelastusjohtajan selvitys 9.8.2006).

3.2.2

Kaarinan vapaapalokunnan selvitys

Kaarinan vapaapalokunnan päälliköltä saadussa selvityksessä todetaan VPK:n saaneen 14.6.2005 illalla palomestarin välittämän pyynnön kantelijalta lähteä vanhan uponneen troolarin nostoyritykseen Turun Hirvensalon telakalle. Kohteeseen tultua oli havaittu, että troolari oli uponnut varsin pitkän vaikeakulkuisen laiturin päähän, johon oli matkaa rannalta useita kymmeniä metrejä. Vapaapalokunnan päällikön mukaan tilanteessa ei ollut mitään akuuttia; alus oli tukevasti pojassa, se ei haitannut muuta liikennettä eikä sitä uhannut tilanteen paheneminen eikä aluksessa ollut mitään öljyvuotoa eikä muuta vaaraa ympäristölle.

Aluksen nostoa oli kuitenkin yritetty vapaapalokunnan pumppauskalustolla, mutta pumppujen (kaksi moottoriruiskua ja kaksi oppopumppua) teho ei ollut riittävä ja nostoyritys keskeytettiin. Seuraavan päivän iltana nostoa oli yritetty uudelleen, jolloin avuksi oli pyydetty myös Maarian vapaapalokuntaa, jolloin kalustona oli edellä mainittujen lisäksi vielä kaksi moottoriruiskua. Aiemmin käytössä olleet moottoriruiskut eivät kuitenkaan olleet enää toimineet kunnolla satama-altaan likaisen veden johdosta ja nostoyritys oli jouduttu keskeyttämään, koska käytössä ei ollut enää sopivaa kalustoa.

Vapaapalokunnan päällikön selvityksen mukaan kantelijan kanssa oli tuolloin keskustelu, mitä vaihtoehtoja aluksen nostolle oli jäljellä. Tällöin keskustelussa oli mainittu pelastuslaitoksen suurtehopumppu eli -ruisku. Vapaapalokunnan päällikön mukaan kyseinen suurtehoruisku on kuitenkin telialustalla eikä sitä ollut maateitse saatavissa aluksen lähelle ja se painoi erittäin paljon eikä siinä ollut nostokorvia. Selvityksessä esitetyn näkemyksen mukaan ainoa tapa saada suurtehoruisku aluksen lähelle olisi ollut käyttää jonkinlaista ponttonia, jota pelastuslaitoksella ei ollut, eikä ruiskun tuotto (4000 litraa minuutissa) ollut oleellisesti suurempi kuin jo käytetyn kaluston teho (2800 litraa minuutissa). Nämä asiat oli saatettu kantelijan tietoon ja viimeisenä ehdotuksena oli esitetty yksityisen nostokaluston hankkimista paikalle yhdessä pumppukaluston kanssa.

3.2.3

Länsi-Suomen lääninhallituksen pelastusosaston selvitys

Lääninhallituksen antaman selvityksen mukaan kantelija sai maanantaina 13.6.2005 noin klo 22 aikaan puhelimitse tietoonsa, että huvitroolari Alice oli uponnut laituripaikalleen. Omaehtoisten pumppausyritysten jälkeen kantelija oli ottanut tiistaina 14.6.2005 yhteyttä pelastuslaitokseen pyytääkseen sieltä apua. Avunpyynnön saapumisajankohtana työvuorossa ollut palomestari oli 14.6.2005 arvioinut tilanteen kiireettömäksi ja sellaiseksi että uppoaminen ei aiheuttanut vaaraa ympäristölle, koska hän ei pyytänyt lisäjoukkoja suorittamaan pumppausta vaikka käytettävissä ollut kalusto ei riittänyt aluksen tyhjentämiseen.

Seuraava yhteydenotto pelastusviranomaisiin tapahtui illalla torstaina 16.6.2005 eli noin kolme vuorokautta troolarin uppoamisesta. Lääninhallituksen selvityksessä ei kiistettä kantelijan tutkintapyynnössä esittämää, jonka mukaan

päivystävä palomestari ei ollut ottanut asiaa hoidettavaksi, koska hänen työvuoronsa olisi päättynyt ennen suunniteltua pumppausajankohtaa. Aamulla 17.6.2005 kantelija oli ottanut uudelleen yhteyttä päivystävään palomestariin, joka aikaisemman tilannearvion perusteella oli pitänyt asiaa kiireettömänä ja neuvonut kantelijaa ottamaan yhteyttä pelastuslaitoksen tekniseen päällikköön. Koska häntä ei tavoitettu, korjaamoesimies vastasi puhelimeen ja päätti olla antamatta kalustoa kantelijan käyttöön, koska hän ei pitänyt tilannetta kiireellisenä. 17.6.2005 noin klo 13.30 aikaan kantelija oli saanut yhteyden aluepalopäällikköön, joka myös oli sitä mieltä, että asia kiireettömänä ei kuulu pelastuslaitokselle. Aluepalopäällikkö oli ilmoittanut asiasta tekniselle päällikölle, joka noin klo 14.00 oli soittanut kantelijalle ja ilmoittanut niin ikään, ettei asia kiireettömänä kuulunut pelastuslaitokselle. Tekninen päällikkö oli kuitenkin luvannut selvittää asian ja soitti tämän takia uudestaan kantelijalle ja ilmoitti, että suurtehopumppua ei vuokrata hänelle. Kantelijan tutkintapyyntöön mukaan tekninen päällikkö oli aikaisemmin ilmoittanut hänelle, että vuokraustoiminta ei kuulu pelastuslaitoksen toimenkuvaan.

Lääninhallitus toteaa lausunnossaan, että onnettomuuden selvittäminen olisi kuitenkin vaatinut joustavampaa toimintaa pelastuslaitokselta. Lääninhallituksen mukaan uuden tilannearvion tekeminen 17.6.2005 olisi asiakasta ajatellen ollut tarkoituksenmukaista ja perusteltua, koska tilanne vielä jatkui. Kaluston vuokraamista ei voida pitää viranomaistehtävänä eikä Varsinais-Suomen pelastuslaitosta voi velvoittaa vuokraamaan kalustoaan. Lisäksi lääninhallitus toteaa, että pelastuslaitoksen henkilöstön käytös asiakkaita kohtaan ei ole kantelusta ilmenevien asioiden perusteella ollut asiakaskeskeistä eikä tarpeeksi yksiselitteistä.

3.2.4

Sisäasiainministeriön pelastusosaston lausunto

Sisäasiainministeriön pelastusosaston lausunnon mukaan pelastustoiminnan johtajan onnettomuustilanteessa tekemät ratkaisut perustuvat hänen koulutukseensa, kokemukseensa sekä tilannepaikalla tekemiinsä havaintoihin. Pelastustoimintaa johtanut palomestari on saamansa ilmoituksen perusteella mennyt troolarin uppoamispaikalle ja tehnyt siellä tilannearvion. Palomestari on näillä perusteilla vastoin kantelijan käsitystä arvioinut, että tilanne ei edellyttänyt pelastuslaitokselta enempää toimenpiteitä. Tehtyä ratkaisua on perusteltu sillä, että alus oli ollut uponneena lähes vuorokauden ennen kuin pelastuslaitos on saanut tiedon tapahtuneesta, eikä tilanteessa ole tarkastuksen jälkeen tehdyn arvion perusteella ollut öljyvahingon vaaraa tai muutakaan välitöntä vaaraa, joka edellyttäisi sellaisia kiireellisiä toimenpiteitä, jotka soveltuisivat palokunnan tehtäviksi.

Sisäasiainministeriö toteaa edellä mainitun perusteella, että kantelija ei itse ole pitänyt tilannetta kiireellisenä. Tätä osoittaa sisäasiainministeriön näkemyksen mukaan se, että kantelija on ilmoittanut tilanteesta pelastuslaitokselle vasta vuorokauden kuluttua siitä, kun alus oli uponnut. Onnettomuusselosteen kirjausten perusteella Varsinais-Suomen pelastuslaitos on jo kantelijalta saamansa ilmoituksen perusteella arvioinut, että kyseessä ei ole pelastuslaissa tarkoitettu

pelastustehtävä; tilanne ei ole edellyttänyt välittömiä toimenpiteitä eikä pelastuslaitoksella ole ollut käytettävissään sellaista kalustoa tai osaamista, jota aluksen nostaminen olisi edellyttänyt. Tämä arvio oli vahvistettu tilannepaikalla suoritettujen tarkastusten jälkeen ja asiasta oli ilmoitettu kantelijalle. Tästä huolimatta pelastuslaitos oli kuitenkin tuloksetta yrittänyt käytettävissään olevalla kalustolla avustaa kantelijaa aluksen nostamisessa. Pelastuslaitos on tämän jälkeen pyrkinyt auttamaan kantelijaa välittämällä hänen avustuspyyntönsä Kaarinan VPK:lle, joka on myös yrittänyt avustaa kantelijaa aluksen nostamisessa onnistumatta siinä. Kantelijaa oli nostoyritysten epäonnistuttua lisäksi neuvottu ottamaan yhteyttä alusten nostamiseen erikoistuneisiin yhtiöihin.

Sisäasiainministeriö toteaa lausunnossaan edelleen, että vaikka aluksen nostamista oli ensin yritetty pelastuslaitoksen käytössä olevalla kalustolla ja myöhemmin Kaarinan VPK:n kalustolla, tämä ei osoita, että tilannetta olisi tulkittu tai sitä olisi pidettävä pelastuslaissa tarkoitettuna pelastustoimintana ja että tätä tulkintaa olisi nostoyritysten epäonnistuttua perusteetta muutettu.

Sisäasiainministeriö katsoo, että kyseessä ei ole selvästi ollut sellainen pelastuslaissa tarkoitettu kiireellinen pelastustehtävä, joka soveltuu palokunnan tehtäväksi ja että ei ole osoitettavissa Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen rikkoneen sille pelastuslaissa asetettuja velvoitteita.

3.3

Kannanotto

3.3.1

Kysymyksenasettelu

Näkemykseni mukaan asiassa tulee pohdittavaksi kolme kysymystä: Ensimmäisenä on arvioitava, olivatko pelastusviranomaisen tekemät päätökset troolarin uppoamisen johdosta tehtävistä toimenpiteistä pelastuslain valossa hyväksyttäviä. Toiseksi on arvioitava, oliko pelastuslaitoksen toiminta asianosaisen näkökulmasta riittävän selkeää ja hyvän hallinnon vaatimuksen edellyttämän palvelu- ja neuvontavelvollisuuden mukaista. Kolmanneksi asiaa on arvioitava kansalaisten välisen yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen näkökulmasta.

3.3.2

Pelastusviranomaisten toimintavelvollisuudesta

Oikeusohjeet

Pelastuslain 1 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan pelastustoiminnalla tarkoitetaan ihmisten, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseksi ja pelastamiseksi, vahinkojen rajoittamiseksi ja seurausten lieventämiseksi onnettomuuksien sattua tai uhatessa kiireellisesti suoritettavia toimenpiteitä.

Pelastuslain 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan alueen pelastustoimen tulee huolehtia mm. pelastusviranomaisille kuuluvasta onnettomuuksien ehkäisystä ja

vahinkojen rajoittamisesta.

Pelastuslain 43 §:n mukaan pelastustoimintaan kuuluu hätäilmoitusten vastaanotto, pelastusyksiköiden ja muun avun hälyttäminen, väestön varoittaminen, uhkaavan onnettomuuden torjuminen, vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen, tulipalojen sammuttaminen ja muiden vahinkojen torjuminen ja rajoittaminen, jälkiraivaus ja -vartiointi sekä näihin liittyvät johtamis-, tiedotus-, huolto- ja muut tukitoiminnot.

Arviointia

Kantelukirjoituksen mukaan pelastuslaitos on käynyt tapahtumapaikalla 14.6.2005 n. klo 20.00 aikaan. Tällöin pelastuslaitos on yrittänyt silloisella kalustollaan auttaa troolarin nostamisessa tässä kuitenkin onnistumatta. Kantelijaa oli tuolloin neuvottu ottamaan yhteyttä Kaarinan vapaapalokuntaan lisäavun saamiseksi. Sinänsä tehtävän tärkeyttä ja kiireellisyyttä koskevaa arviointia pelastuslaitoksen toiminnan kannalta ei tapahtumapaikalla ollut muutettu siihen verrattuna, mikä arvio alun perin puhelimitse tapahtumasta saatujen tietojen perusteella oli tehty; tehtävä ei edellyttänyt pelastuslain 1 §:n 1 momentin 2 kohdan tarkoittamia *kiireellisiä* toimenpiteitä eli pelastustoimintaa. Näkemykseni mukaan tämä osaltaan osoittaa, että tehtävän vastaanottotilanteessa saadut tiedot olivat olleet riittävät ja että asiaa koskeva kiireellisyysluokitus vastasi tilanteen vakavuutta pelastusviranomaiselle laissa säädetyn toimintavelvollisuuden synny arvioinnin kannalta.

Vaikka kantelijalla onkin erilainen näkemys tilanteen vaarallisuudesta ja sen edellyttämistä toimenpiteistä, tilanteen kiireellisyyden ja sen edellyttämien viranomaistoimenpiteiden tarpeellisuuden arvioiminen kuuluu viime kädessä viranomaiselle itselleen. Viranomaisella on tällöin laaja harkintavaltta. Tällöin esimerkiksi toiminnan käytännön järjestäminen ja resurssien käyttäminen on kussakin yksittäistapauksessa harkittava erikseen. Oikeusasiamies ei voi ottaa kantaa toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuuteen, vaan oikeusasiamiehen toimivaltaan kuuluu viranomaisen toiminnan lainmukaisuuden tutkiminen. Oikeusasiamiehelle ei siten kuulu sen arvioiminen, olisiko joiltakin osin ollut esimerkiksi järkevämpää tai tehokkaampaa toimia toisin tai arvioida tilannetta toisin kuin pelastusviranomaiset olivat tehneet, ellei kyseessä oleva toiminta ole suoranaisesti lainvastaista, mikä tässä tapauksessa tarkoittaisi lähinnä tehtävien laiminlyöntiä.

Totean myös yleisellä tasolla, että tilannetta jälkikäteen arvioitaessa asiassa tehdyt kiireellisyys- ja tarpeellisuusarviot eivät joissakin tapauksissa välttämättä aina vaikuta oikeaan osuneilta. Valittua toimintatapaa tulee kuitenkin arvioida niiden tietojen perusteella, joita viranomaisella on ollut käytettävissään päätöksentekohetkellä. Näin ollen toisistaan poikkeavatkin arviot siitä, miten asiassa tulisi tai olisi tullut menetellä, voivat olla perusteltuja, eivätkä eriävät näkemykset oikeasta toimintatavasta merkitse sitä, että yksi toimintatapa on oikea (lainmukainen) ja muut väärä (lainvastaista).

Kuten todettu, minulla ei laillisuusvalvojana ole toimivaltaa puuttua

pelastuslaitoksen tarkoituksenmukaisuusperusteella tekemiin tehtävien kiireellisyys- ja tärkeysluokitusta koskeviin ratkaisuihin tai määrätä, mihin toimenpiteisiin pelastuslaitoksen tulisi ryhtyä sille tehdyn yksittäisen hätäilmoituksen johdosta. Tarkoituksenmukaisuuskysymykset, muun muassa käytettyjen toimintamallien kehittämistarve, voivat tulla jälkikäteen tarkasteltaviksi esimerkiksi viranomaisen sisäisessä koulutuksessa tai omassa sisäisessä laillisuusvalvonnassa. Näin ollen en voi katsoa pelastuslaitoksen menetelleen lainvastaisesti aluksen uppoamisen johdosta tekemiensä toimenpiteiden osalta.

3.3.3

Hyvän hallinnon toteutuminen

Oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa. Hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Hallintolain 7 §:ssä säädetään palveluperiaatteesta ja palvelun asianmukaisuudesta. Asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Säännös mahdollistaa perustelujensa mukaan kuitenkin käytettävissä olevien taloudellisten ja muiden voimavarojen huomioon ottamisen (HE 72/2002 vp, s. 57). Saman lain 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin.

Arviointia

Kantelijan tekemän kantelun ja saadun selvityksen mukaan kantelija oli asioinut ensi vaiheessa Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen päivystävän palomestarin kanssa. Palomestari oli käynyt tapahtumapaikalla sekä arvioinut, että tilanne ei ollut sillä tavoin kiireellinen, että se olisi edellyttänyt pelastuslain tarkoittaman pelastustoiminnan aloittamista. Tästä huolimatta pelastuslaitos oli pyrkinyt avustamaan kantelijaa troolarin nostamisesta mukanaan olleella kalustolla, mutta kaluston osoittauduttua riittämättömäksi nostoyrityksestä oli luovuttu ja kantelijaa oli kehoitettu ottamaan yhteys Kaarinan vapaapalokuntaan.

Sittemmin kantelija oli asioinut selvitysten perusteella pelastuslaitoksen seuraavassa päivystysvuorossa olleen palomestarin kanssa lainatakseen pelastuslaitoksen suurtehoruiskua. Tässä vaiheessa palomestari oli todennut kantelijalle, ettei asia kuuluisi hänelle, koska palomestarin työvuoro päättyisi kantelijan suunnitteleman nostoyrityspäivän aamuna ja pumppua olisi tarvittu vasta iltpäivällä. Kantelijan otettua uudelleen yhteyttä aiottuna nostoajankohtana työvuorossa olleeseen pelastuslaitoksen palomestariin tämä oli ilmoittanut hänelle, että alus oli uponnut jo neljä päivää aikaisemmin, eikä tilanne ollut enää kiireellinen ja kuulunut pelastuslaitoksen toimialaan. Kantelija oli pyrkinyt

tuloksetta perustelevaan tilanteen kiireellisyyttä uponneen troolarin mahdollisella valumisella laivaväylälle. Tämän jälkeen kantelijaa oli kehoitettu ottamaan yhteyttä pelastuslaitoksen teknisen osaston päällikköön. Kysymys lienee tällöin ollut suurtehopumpun lainaamisesta eikä niinkään enää siitä, oliko kysymys kiireellisestä pelastustoimintatehtävästä.

Teknisen viraston päällikkö oli ilmoittanut kantelijalle, ettei pelastuslaitos ole erikoistunut uponneiden alusten nostoon ja ettei kaluston vuokraustoiminta kuulu pelastuslaitoksen toimenkuvaan. Näin oli todennut myös kantelijan kanssa asioinut aluepalopäällikkö.

Näkemykseni mukaan on selvää, että pelastuslaitos on asian käsittelyn kaikissa vaiheissa katsonut, ettei troolarin uppoamistapahtuma ollut kiireellinen ja siten pelastuslaitoksen välittömiä toimenpiteitä edellyttävä. Selvää on myös, että pelastuslaitoksen viranhaltijoiden yksimielinen kanta on ollut se, ettei pelastuslaitoksen hallussa ollutta suurtehopumppua tulisi lainaamaan tai vuokraamaan kantelijalle aluksen nostoyritystä varten.

Selvityksistä kuitenkin ilmenee, että kantelija on asiassaan joutunut asioimaan monen eri pelastuslaitokseen kuuluvan viranhaltijan kanssa. Osasyynä tähän lienee ollut kantelijan oma aktiivisuus asiassaan, mutta yhtenä syynä väistämättä nousee esille myös se, ettei pelastuslaitoksen taholta ole välttämättä riittävän yksiselitteisesti ja lopullisesti otettu kantaa kantelijan avunpyyntöön. Tämä on osaltaan johtanut siihen, että kantelijan asiaa on jossakin määrin "palloteltu" virkamieheltä toiselle. Tämä on johtanut kantelijan osalta epätydyttävään tilanteeseen. Vaikuttaakin siltä, ettei asiassa ole ollut täyttä selvyyttä siitä, kuka yksittäinen viranhaltija kielteisen päätöksen pelastuslaitoksen kaluston lainaamisesta oli tehnyt ja kenen tehtäviin kyseisenlaisten päätösten tekeminen kuuluu. On ilmeistä, että tästä syystä kantelijaa oli ohjattu osin tarpeettomastikin kääntymään asiassa uudelleen pelastuslaitoksen eri viranhaltijoiden puoleen saadakseen vastauksia kysymyksiinsä. Toisaalta kantelijan eri virkamiehiltä saamat kannanotot eivät ole olennaisesti poikenneet toisistaan. Näkemykseni mukaan kantelijalle on kuitenkin mahdollisesti saattanut välittyä virheellinen kuva pelastuslaitoksen tarjoamasta avusta siinä yhteydessä, kun pelastuslaitos oli ryhtynyt avustamaan troolarin nostoyrityksessä, mutta paikalla olleen kaluston osoittauduttua riittämättömäksi luopunut tehtävästä. Kantelusta ja selvityksistä ei kuitenkaan yksiselitteisesti ilmene, että pelastuslaitos olisi lupautunut suorittamaan troolarin noston kokonaisuudessaan tai avustamaan sen nostossa loppuun asti ja siten luopumalla tehtävästä jättänyt lupauksensa täyttämättä.

Edellä todetun perusteella katson, että kantelija ei ole saanut asiassaan riittävän selkeällä tavalla tietoonsa, kenen virkamiehen tehtäviin kuuluu päättää pelastuslaitoksen kaluston käyttämisestä, lainaamisesta tai vuokraamisesta. Näin ollen kantelija ei mielestäni saanut hallintolain 7 §:ssä edellytetyllä tavalla asianmukaisesti hallinnon palveluita. Sinänsä kantelijaa on asianmukaisesti neuvottu kääntymään asiassaan yksityisten palveluntarjoajien puoleen.

Lääninhallitus on kantelun johdosta antamassaan lausunnossa ottanut kantaa epätydyttävänä pitämäänsä pelastuslaitoksen menettelyyn. Länsi-Suomen

läänihallituksen pelastusosasto on antamassaan selvityksessä todennut, että Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen pitää vastaavien tapahtumien varalta laatia selkeät toiminta- ja vuokrausperiaatteet, joista ilmenee muun muassa, kuka saa päättää pelastuslaitoksen omistaman kaluston käytöstä ja miten sitä saa käyttää. Sisäasiainministeriön pelastusosasto on ilmoittanut, ettei sillä ole lisättävää läänihallituksen esittämään kantaan.

Omasta puolestani yhdyin läänihallituksen lausunnossa hyvän hallinnon edellytyksistä asian käsittelyssä todettuun. Pidän tässä tapauksessa riittävänä toimenpiteenäni tyytyä kiinnittämään Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen huomiota tapahtuneeseen sekä hyvän hallintotavan vaatimukseen ja perustuslaissa jokaiselle turvattuun oikeuteen saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti.

3.3.4

Yhdenvertaisuuden toteutuminen

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Hallinnon oikeusperiaatteista on säädetty 1.1.2004 voimaan tulleen hallintolain 6 §:ssä. Pykälän mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.

Perusoikeusuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä todetaan yhdenvertaisuussäännöksestä (HE 309/1993 vp. s. 42-43), että siihen sisältyy mielivallan kielto ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisessa tapauksessa. Perusoikeutena turvattu ihmisten oikeus yhdenvertaiseen kohteluun ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikkia olisi kohdeltava samalla tavalla olosuhteiden erilaisuudesta huolimatta.

Arviointia

Kantelija on kantelussaan sekä vastineessaan maininnut kahdesta aiemmin tapahtuneesta aluksen uppoamistapahtumasta, joissa pelastuslaitos oli avustanut aluksen nostossa. Nämä onnettomuudet olivat tapahtuneet vuosina 1999 ja 2003. Kantelija kyseenalaisti näihin tapahtumiin vedoten viranomaisen menettelyn yhdenvertaisuuden vaatimuksen, koska hänen tapauksessaan apua ei ollut annettu.

Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen pelastuspäällikön antamissa selvityksissä on todettu, että kantelijan troolarin uppoaminen oli ajoittunut avovesikauteen (14.6.2005), jolloin mahdollinen öljyvahinko olisi ollut helposti todettavissa ja torjuttavissa. Kahden aiemmin uponneen aluksen uppoamiset olivat sen sijaan tapahtuneet talviaikaan (25.3.1999 ja 27.1.2003), jolloin öljyvahingon toteaminen oli vuodenaikasta johtuen vaikeaa ja torjuntatyö lähes mahdotonta. Alusten

nostamisella voitiin varmistaa, että öljyvahinkoja ei päässyt tapahtumaan. Lisäksi selvityksissä on todettu, että kyseiset alukset olivat olleet joko uppoamassa tai uppoaminen oli tapahtunut hetkeä ennen hätäilmoitusta. Molemmissa tapauksissa oli ollut erittäin todennäköistä, että aluksista olisi aiheutunut nopeasti öljyvahinko jokeen, ellei torjuntatoimenpiteisiin olisi viipymättä ryhdytty. Kyseiset alukset olivat olleet uppoamassa jokeen, jolloin uponnut alus olisi aiheuttanut selkeän vaaratilanteen; kantelijan troolari sen sijaan oli uponnut suljetulla telakka-alueella, jossa vastoin kantelijan esitystä ei pelastuslaitoksen käsityksen mukaan muodostunut mitään vaaratilannetta. Näissä aiemmin mainituissa tapahtumissa pelastuslaitoksen kalustolla ja toimenpitein voitiin estää lisävahinkojen syntyminen; kantelijan troolarin tapauksessa vahingot olivat jo tapahtuneet, kun pelastuslaitos sai tehtävän.

Näkemykseni mukaan selvityksissä on tuotu esiin seikkoja, joiden perusteella ei voida katsoa, että kysymyksessä olisivat olleet toistensa kanssa täysin samankaltaiset onnettomuustilanteet. Tapahtumien olosuhteet ovat olleet erilaisia. Pelastuslaitos on jokaisessa tapauksessa suorittanut riskiarviot ja toiminut niiden mukaisesti.

Yhdenvertaisuusperiaatteen noudattaminen edellyttää, että oikeudellisesti katsoen samanlaisissa tapauksissa tulee päätyä samanlaiseen lopputulokseen. Kantelun ja siihen hankitun selvityksen perusteella ei ole ilmennyt aihetta epäillä, että näitä laissa säädettyjä kriteereitä olisi rikottu tai että asiassa olisi noudatettu epäyhdenvertaista menettelykäytäntöä.

4

LOPPUTULOS JA TOIMENPITEET

Edellä kertomillani tavoin en ole voinut asiaa tutkiessani havaita, että Varsinais-Suomen pelastuslaitos olisi kantelijan troolarin uppoamisen johdosta tekemissään toimenpiteissä ylittänyt sille lain mukaan kuuluvaa harkintavaltaa tai käyttänyt sitä muutoin väärin.

Sen sijaan Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen menettelyssä liittyen tiedusteluihin ja pyyntöihin vastaamiseen on ollut ilmeisiä epäselvyyksiä siitä, kenen tehtäviin kuuluu päättää pelastuslaitoksen kaluston käyttämisestä ja mahdollisesta vuokraamisesta tai lainaamisesta yksityiselle, mikäli se ylipäätään on mahdollista. Kun lääninhallitus on jo kiinnittänyt asianmukaisesti tapahtuneeseen huomiota ja edellyttänyt Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen laativan vastaavanlaisia tilanteita koskevat selkeät toiminta- ja vuokrausperiaatteet toimivaltamääräyksineen, katson, ettei asia anna aihetta muuhun kuin että kiinnittääkseni pelastuslaitoksen huomiota kohdassa 3.3.3 toteamaani lähetän pelastuslaitoksen johtajalle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän jäljennökset päätöksestäni myös tiedoksi sisäasiainministeriön sekä Länsi-Suomen lääninhallituksen pelastusosastoille.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aihetta ja sen liite palautetaan ohessa.